

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของ
มาตรประมาณค่าของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ในระยะก่อนและหลังการติดตาม โดย
ใช้วิธีการประมาณค่าความเที่ยงแบบการวัดความคงที่ภายใน (Internal consistency)
และแบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน (parallel items) ซึ่งเป็นการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจาก
งานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2536) เรื่องผลของตัวแปรคัตสรรที่มีต่อความ
จริงจังในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ของครูมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่ง
ผู้วิจัยเป็นผู้ที่ร่วมอยู่ในคณะผู้วิจัยครั้งนี้ด้วย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ตอบ
แบบสอบถามกลับคืนในงานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2536) จำนวน 725
คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับคืนก่อนการติดตามจำนวน 490 คน
กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับคืนหลังจากได้ติดตามระยะที่ 1 จำนวน 147 คน
และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับคืนหลังจากติดตามระยะที่ 2 จำนวน 88 คน
เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเรื่องลักษณะครูที่ดี และลักษณะของแบบสอบถามที่มีผลต่อ
การตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนภูมิภาค
ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบและส่งกลับคืนทาง
ไปรษณีย์ รวมใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม 43 วัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่า
สัมประสิทธิ์แอลฟา จากการตอบแบบสอบถามเรื่องลักษณะครูที่ดีจำนวน 92 ข้อ คำนวณ
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบ
จากการตอบข้อความคู่ขนาน 15 คู่ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟาและค่าความสัมพันธ์ ด้วยค่าสถิติ F และ Fisher's Z ทดสอบความแตกต่าง

ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และสถิติทดสอบ t

สรุปผลการวิจัย

1. จากการประมาณค่าความเที่ยงแบบการวัดความคงที่ภายในของการตอบแบบสอบถามเรื่องลักษณะครูที่ดี จำนวน 92 ข้อ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, ครั้งที่ 2 และภายหลังการติดตามโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. จากการประมาณค่าความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามแบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างข้อความที่คู่ขนานกันจำนวน 15 คู่ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, ครั้งที่ 2 และภายหลังการติดตามโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

3. จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง ในการตอบข้อความคู่ขนาน 15 คู่ พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน จากกลุ่มผู้ตอบในระยะก่อนการติดตาม มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน จากกลุ่มผู้ตอบในระยะหลังการติดตามครั้งที่ 1, ครั้งที่ 2 และภายหลังการติดตามโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3

4. จากการประมาณค่าความเที่ยงทั้งแบบการวัดความคงที่ภายใน และแบบการใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังจากการติดตามครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ในระยะก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามในระยะหลังการติดตาม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังจากการติดตาม

จากการประมาณค่าความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามแบบการวัดความคงที่ภายในของการตอบแบบสอบถามเรื่องลักษณะครูที่ดี จำนวน 92 ข้อ และแบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน (parallel items) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างข้อความคู่ขนานกันจำนวน 15 คู่ รวมทั้งการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน จำนวน 15 คู่ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังจากการติดตามครั้งที่ 1, ครั้งที่ 2 และภายหลังจากการติดตามโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษานับสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1, 2 และ 3 และสอดคล้องกับผลการศึกษาจากนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของ

ค่าความเที่ยงระหว่างกลุ่มที่ตอบเร็ว (ก่อนการติดตาม) กับกลุ่มที่ตอบช้า (หลังการติดตาม) ได้แก่สมหวัง นิธิยานุวัฒน์และสุชีรา ภัทรายุทธวรรณ (2533) ได้ศึกษาความจริงใจของการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ ในแบบสอบถามที่มีตัวแปรเชิงสิ่งเร้า และตัวแปรเชิงคุณลักษณะ คือการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า การระบุวันส่งกลับ และสีของหีบห่อพิมพ์ โดยในการศึกษานี้ความจริงใจในการตอบแบบสอบถามวัดจากความสอดคล้องในการตอบข้อความที่สื่อความหมายคล้ายคลึงกัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ตอบแบบสอบถามก่อนการติดตาม มีคะแนนความจริงใจในการตอบสูงกว่ากลุ่มที่ตอบแบบสอบถามภายหลังการติดตาม และโดยส่วนรวมสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตามมีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ Green (1991) ได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าความเที่ยงระหว่างกลุ่มที่ตอบเร็ว (ก่อนการติดตาม) กับกลุ่มที่ตอบช้า (ภายหลังการติดตามครั้งที่ 1 และ 2) โดยการประมาณค่าความเที่ยงแบบการวัดความคงที่ภายใน พบว่าค่าความเที่ยงจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าค่าความเที่ยงจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 2 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ผลการศึกษาครั้งนี้ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ศึกษาถึงคุณภาพของข้อมูลที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากการติดตามด้วย โดยที่คุณภาพของข้อมูลที่ได้มีการศึกษามาแล้วนั้น จะพิจารณาในแง่ของความสมบูรณ์ในการตอบรวมทั้งการเว้นว่าง การไม่ตอบ และการลืมตอบ ความถูกต้องในการตอบ ความไม่คงที่ในการตอบ เช่น งานวิจัยของ Donald (1960) Newman (1962) Willis, Yang และ Jia (1989) Sobal และคณะ (1990) และ Green (1991) โดยพบว่าข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบกลับมาเร็ว (ก่อนการติดตาม) มีคุณภาพดีกว่าข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบกลับมาช้า (หลังการติดตาม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนผลการศึกษาคั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของจรินทร์ กองศรี (2535) ที่พบว่าคุณภาพของข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามระหว่างกลุ่มที่ได้รับการแจ้งล่วงหน้า การติดตามก่อนกำหนดวันส่งกลับ การติดตามหลังกำหนดวันส่งกลับกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการแจ้งล่วงหน้าหรือการติดตามไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่างกัน โดยในการเปรียบเทียบคุณภาพของข้อมูลจากแบบสอบถามในการศึกษาของจรินทร์ กองศรี นั้น เป็นการเปรียบเทียบคุณภาพของข้อมูลจากแบบสอบถามรวมของแต่ละกลุ่มทดลอง ซึ่งในแต่ละกลุ่มทดลองนั้นมีทั้งแบบสอบถามที่ตอบส่งกลับมาเร็ว ส่งกลับมาช้าหรือก่อนการติดตาม และหลังการติดตาม ซึ่งด้วยเหตุนี้จึงอาจมีผลทำให้ข้อมูลจากแต่ละกลุ่มทดลองมีคุณภาพที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ข้อค้นพบที่ได้ในครั้ง นี้ ยังสนับสนุนความคิดที่ว่าผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามกลับภายใน 2 สัปดาห์ ก็มักจะไม่ได้ตอบกลับมาเลย (อุทุมพร จามรมาน 2530 : 42) จึงต้องดำเนินการติดตามทวงถามแบบสอบถามคืน ซึ่งในการติดตามเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากที่สุดนั้น เป็นไปได้ว่าผู้ตอบอาจจะไม่เต็มใจตอบ ตอบเพื่อตัดความรำคาญ โดยการเดา ตอบโดยไม่ได้อ่านข้อคำถามหรือตอบโดยไม่ได้คิดอะไรเลย โดยที่สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถาม คือ ความผันแปรอันเกิดจากตัวผู้ตอบเอง เช่น อารมณ์ การจูงใจ ความพยายามในการตอบ เป็นต้น (พงษ์เทพ วรกิจโกศาทร 2524 : 27) และการตอบโดยการเดา (รัตนา ศิริพานิช 2533 : 193) เพราะการที่ผู้ตอบมิได้ตั้งใจตอบหรือตอบโดยไม่ใส่ใจ คือตอบโดยไม่ได้อ่านข้อคำถาม ตอบโดยมิได้คิดอะไรเลย (ตอบโดยการเดา) จะทำให้ผู้ตอบไม่มีความคงที่ หรือไม่มีความคงเส้นคงวาในการตอบ และมีผลทำให้ค่าความเที่ยงลดลง และถ้าผู้ตอบมีแนวโน้มการตอบเป็นทิศทางใดทิศทางเดียว หรือเลือกตอบคำตอบเหมือนกันทุกข้อ ก็จะมีผลทำให้ความเที่ยงลดลงเช่นกัน ส่วนผู้ที่ตอบแบบสอบถามก่อนการติดตาม (ภายใน 2 สัปดาห์แรก) แสดงว่าผู้ตอบให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความสนใจและมีความพยายามในการตอบ คำตอบจึงมีความสอดคล้องหรือคงเส้นคงวามากกว่า และทำให้ค่าความเที่ยงสูงกว่า คำตอบที่ได้จากการติดตาม

จากการประมาณค่าความเที่ยงทั้ง 2 วิธี คือ แบบการวัดความคงที่ภายใน (Internal consistency) และแบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน (parallel items) ในการวิจัยครั้งนี้ให้ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถึงแม้ทั้ง 2 วิธีจะมีข้อจำกัดวิธีการใช้ และวิธีการคำนวณที่แตกต่างกันในอันที่จะทำให้ค่าความเที่ยงที่ประมาณได้แตกต่างกันไปด้วย (Gronlund 1976 : 122) ก็ตาม และในการวิจัยครั้งนี้ยังได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนานจำนวน 15 คู่ ซึ่งได้แนวความคิดมาจากการสัมภาษณ์ ศ.ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน 15 คู่ ระหว่างระยะก่อนและหลังการติดตาม ก็ได้ผลสนับสนุน ผลจากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่าความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามที่ประมาณได้จาก 2 วิธีที่กล่าวมาแล้ว โดยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน จากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าน้อยกว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนานจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, ครั้งที่ 2 และภายหลังการติดตามโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กลุ่มผู้ที่ตอบก่อนการติดตาม มีความสอดคล้องในการตอบมากกว่า กลุ่มผู้ที่ตอบภายหลังการติดตาม แสดงว่าผลการศึกษานับสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3

2. จากผลพลอยได้จากการวิจัยที่พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1 กับ ครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการประมาณค่าความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามทั้ง 2 วิธี คือแบบการวัดความคงที่ภายใน และแบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน รวมทั้งการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม ที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตามวิธีแอลฟา จากการตอบแบบสอบถาม เรื่องลักษณะครูที่ดีจำนวน 92 ข้อ

และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จากการตอบข้อความคู่ขนานจำนวน 15 คู่ จากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1 กับภายหลังการติดตามครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างของการตอบข้อความคู่ขนานจำนวน 15 คู่ จากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ก็พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ที่มีความสนใจตอบ ตั้งใจตอบและมีความพยายามในการตอบได้ตอบแบบสอบถามกลับมาเร็ว คือ ก่อนการติดตาม ซึ่งอาจเนื่องมาจากตัวแปรทดลองที่ให้ (ขนาดของแบบสอบถาม, การจัดหน้า และการให้สิ่งตอบแทน) และเจ้าของโครงการวิจัย คือ ศ.ดร.สมหวัง นิธิยานูวัฒน์ คณบดีคณะครุศาสตร์ (ดำรงตำแหน่งอยู่ในระยะเวลาที่วิจัย) เป็นที่รู้จักทั่วไปของคนในวงการศึกษา ทำให้ผู้ที่ได้รับแบบสอบถามมีแรงจูงใจ มีความเกรงใจและให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามกลับมาก่อนการติดตามมากถึง 490 คน คือร้อยละ 61.25 ดังนั้นผู้ที่มิได้ตอบแบบสอบถามกลับ ในระยะ 2 สัปดาห์แรก จึงเป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัยน้อยคล้ายคลึงกันหมดไม่ว่าจะเป็นผู้ตอบจากการติดตามครั้งที่ 1 หรือ 2 ก็ตาม และประกอบกับในช่วงดำเนินการติดตามครั้งที่ 1 คือวันที่ 23 ธันวาคม เป็นช่วงใกล้เทศกาลคริสต์มาสและปีใหม่ ผู้ตอบอาจจะมีภารกิจหรือกิจกรรมมาก จึงให้เวลาในการคิดและตอบแบบสอบถามน้อยกว่าที่ควรจะเป็น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ตอบกลับภายหลังการติดตามครั้งที่ 1 ก็เป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามพอสมควร ส่วนผู้ที่ตอบแบบสอบถามกลับมา ในช่วงการติดตามระยะที่ 2 นับว่าเป็นผู้ที่ไม่สนใจและไม่อยากจะให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างมาก ที่ตอบกลับมาก็อาจเป็นเพราะตัดความรำคาญจึงตอบแบบสอบถาม โดยมิได้คิดและตอบอย่างตั้งใจ

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในแง่ความเที่ยงของข้อมูลที่ได้รับในช่วงก่อนการติดตามกับภายหลังการติดตาม คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, ครั้งที่ 2 และภายหลังการติดตามโดยรวม แต่

ถ้าพิจารณาในระยะหลังการติดตามเพียงอย่างเดียว คือในระหว่างระยะการติดตามครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่าการติดตามมีผลในทางลบต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม จึงเป็นแนวทางที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่จะใช้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่าเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาให้มากที่สุดในระยะก่อนการติดตาม เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและทำให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. จากการสำรวจภูมิหลังของผู้ที่ตอบแบบสอบถามกลับในงานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ โดยสำรวจในตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ ระยะเวลาที่ทำงาน รายได้ ประสบการณ์ในการทำวิจัย จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับและตอบกลับ รวมถึงความคิดเห็นต่อการทำวิจัยและเหตุผลในการตอบหรือไม่ตอบกลับแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มผู้ที่ตอบแบบสอบถามกลับในระยะก่อนการติดตาม มีภูมิหลังด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกับกลุ่มผู้ที่ตอบแบบสอบถามกลับในระยะหลังการติดตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูรายละเอียดตารางค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยของตัวแปรภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาคผนวก ค. หน้า 159) ยกเว้นตัวแปรภูมิหลังด้าน สถานภาพสมรส รายได้ (เงินเดือน) และจำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับ ที่พบว่ามี ความแตกต่างระหว่าง กลุ่มผู้ที่ตอบก่อนการติดตาม กับกลุ่มผู้ที่ตอบหลังการติดตาม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ส่วนข้อมูลในด้านความคิดเห็นที่มีต่อการทำวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ทั้ง 2 กลุ่ม มีทัศนคติในทางบวกต่อการวิจัย คือกลุ่มผู้ที่ตอบก่อนการติดตาม ร้อยละ 65.0 และกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตาม ร้อยละ 66.4 นอกจากนี้เหตุผลที่ตอบกลับแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มผู้ที่ตอบก่อนการติดตาม ร้อยละ 37.6 (89 คน) ตอบเพราะต้องการช่วยเหลือผู้วิจัย และมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ ร้อยละ 22.3 (53 คน) ตอบเพราะเป็นผู้ที่เคยทำวิจัยมาก่อนจึงมีความเห็นใจผู้วิจัย และร้อยละ 21.1 (50 คน) ตอบเพื่อประโยชน์

ต่อสังคมและวงการศึกษา ส่วนกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามนั้น ร้อยละ 37.3 (38 คน) ตอบเพราะต้องการช่วยเหลือผู้วิจัยและมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ ร้อยละ 24.5 (25 คน) ตอบเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและวงการศึกษา และร้อยละ 14.7 (15 คน) ที่ตอบเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพและว่าง ซึ่งจะเห็นว่าข้อมูลทั้งในด้านความคิดเห็นที่มีต่อการวิจัยและเหตุผลที่ตอบกลับแบบสอบถาม จากทั้ง 2 กลุ่มมีความคล้ายคลึงกันมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีผู้ให้ข้อมูลกลับมาค่อนข้างน้อย เนื่องจากแบบสอบถามที่ใช้ถามความคิดเห็นดังกล่าวเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Opened-end) โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ดังนั้น ผู้ตอบอาจจะเบื่อกที่จะเขียนตอบ จึงมักจะเว้นว่างไม่ตอบข้อคำถามเหล่านี้

จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้วกลุ่มผู้ที่ตอบแบบสอบถามก่อนการติดตามมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มผู้ตอบหลังการติดตาม แสดงว่าตัวแปรภูมิหลังในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่ทำงาน ประสบการณ์ในการทำวิจัย และจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับ ไม่มีความสัมพันธ์กับการที่ผู้ตอบตอบเร็วหรือตอบช้า (ตอบโดยไม่ต้องมีการทวงถาม หรือตอบโดยต้องมีการทวงถาม) ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาของ Bennett และ Hill (1964) Feild (1975) Gough และ Hall (1977) Green และ Stager (1986) Green และ Kvidahl (1989) มีตัวแปรภูมิหลังเพียง 2 ตัวแปร คือ สถานภาพสมรสและรายได้ (เงินเดือน) ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการที่ผู้ตอบตอบโดยไม่ต้องมีการทวงถามหรือตอบโดยต้องมีการทวงถาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gannon, Northern และ Carrall (1971) Goudy (1976, 1978) และ Goodfellow และคณะ (1988)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ก็ยังมิงงานวิจัยที่ได้ผลการศึกษาไม่สนับสนุนข้อค้นพบครั้งนี้ โดยพบว่าตัวแปรภูมิหลังด้านต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่ทำงาน ประสบการณ์ในการทำวิจัยและจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับ การตอบเร็ว ตอบช้า หรือไม่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ งานวิจัยของ Britton และ Britton (1951) Goyder's (1982) Gannon,

Northern และ Carrall (1971) ส่วนตัวแปรสถานภาพสมรสและรายได้ (เงินเดือน) มีงานวิจัยที่ไม่สนับสนุนข้อค้นพบครั้งนี้ คือ งานวิจัยของ Dreher (1977) และ Robertson Bellenger (1978)

ส่วนตัวแปรของจำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับไป ที่พบเช่นกันว่ามีความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ตอบก่อนการติดตาม กับกลุ่มที่ตอบภายหลังการติดตามนั้น นับว่าเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ เพราะจากจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับในรอบ 2 ปีการศึกษา (โดยเฉลี่ย) ของทั้ง 2 กลุ่มใกล้เคียงกัน คือประมาณ 3 ฉบับ แต่กลุ่มผู้ที่ตอบภายหลังการติดตาม มีจำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับไป (โดยเฉลี่ย) น้อยกว่า กลุ่มผู้ที่ตอบก่อนการติดตาม อย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามภายหลังการติดตามอาจจะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สาเหตุที่ภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มก่อนการติดตาม และหลังการติดตามในงานวิจัยของสมหวัง นิธิยานุวัฒน์และคณะ โดยภาพรวมแล้วไม่แตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะว่าผู้ตอบบางส่วนที่เป็นผู้ที่มีความเต็มใจตอบแบบสอบถาม แต่ได้รับแบบสอบถามในช่วงที่มีภารกิจมากจริง ๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้ตอบลืมนตอบ เมื่อได้รับการกระตุ้น ทวงถามจึงได้ตอบกลับมาในช่วงหลังการติดตาม

ดังนั้น ประเด็นของความแตกต่างระหว่างผู้ตอบ (Group Homogeneity) ที่อาจมีผลต่อค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (รัตนาศิริพานิช 2533 : 193) จึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่ทำให้ค่าความเที่ยงของกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตามมีค่าสูงกว่าค่าความเที่ยงของกลุ่มผู้ตอบหลังการติดตามอย่างมีนัยสำคัญ เพราะจากการศึกษาตัวแปรภูมิหลังหลาย ๆ ด้านชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และจากข้อความรู้นี้ จึงทำให้ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่า การติดตามมีผลต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถาม

ส่วนจะมีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์กับการที่ผู้ตอบตอบเร็ว ตอบช้า หรือการตอบ โดยไม่ต้องมีการทวงถามและการตอบโดยต้องมีการทวงถาม นอกเหนือไปจากตัวแปรที่ได้ศึกษาในครั้งนี้จึงควรมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไป เพื่อที่ผู้วิจัยที่ใช้แบบสอบถามประเภท

มาตรฐานค่าเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะได้ทราบและควบคุมตัวแปรเหล่านั้น ควบคู่ไปกับการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาให้มากที่สุดในระยะก่อนการติดตาม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยที่ใช้แบบสอบถามประเภทมาตรฐานค่าเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร จึงควรใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบกลับมาให้มากที่สุดในระยะก่อนการติดตาม ทั้งนี้เพราะ การวิจัยครั้งนี้พบว่า ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามในระยะก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามในระยะภายหลังการติดตาม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพของข้อมูลในแง่ของความถูกต้องในการตอบ และความสมบูรณ์ในการตอบระหว่างกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม กับกลุ่มผู้ตอบหลังการติดตาม
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงระหว่างกลุ่มที่ได้รับวิธีการติดตามที่ต่างไปจากที่ผู้วิจัยใช้ เช่น ติดตามโดยการโทรศัพท์กับกลุ่มที่ไม่ได้มีการติดตามว่าจะให้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. ควรมีการวิจัยที่ศึกษาตัวแปรภูมิหลังที่ได้ศึกษาแล้วในงานวิจัยนี้อีกครั้ง โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยอื่น เช่น การสัมภาษณ์ การสุ่มตัวอย่างที่เท่า ๆ กันในแต่ละตัวแปร การใช้สถิติวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis) เพื่อ

ยืนยันผลการวิจัยที่ผ่านมาว่า ตัวแปรภูมิหลังเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการตอบเร็ว ตอบช้าหรือการไม่ตอบแบบสอบถามหรือไม่

4. ควรมีการศึกษาถึงตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือไปจากตัวแปรภูมิหลังที่ได้ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับการตอบเร็ว ตอบช้า หรือการไม่ตอบแบบสอบถาม เช่น ทักษะคิดต่อการทำวิจัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

5. ในการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม โดยการส่งแบบสอบถามที่มีข้อความทั้งแบบให้เลือกตอบแบบปลายเปิดและแบบมาตราประมาณค่า ซึ่งปรากฏว่า ข้อคำถามแบบปลายเปิด ผู้ตอบมักจะเว้นว่างไม่ตอบเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ถ้าผู้วิจัยสามารถใช้ข้อคำถามลักษณะอื่น เช่น แบบมาตราประมาณค่าแทน ข้อคำถามแบบปลายเปิดได้ ก็อาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่มากเพียงพอที่จะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย